

KATARZYNA WASILEWSKA-OSTROWSKA¹
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ZNACZENIE STREETWORKINGU W SYSTEMIE POMOCY SPOŁECZNEJ

THE IMPORTANCE OF STREETWORKING IN THE SOCIAL ASSISTANCE SYSTEM

Summary

Streetworking is professionally provided assistance to those who remain outside the system of social assistance. Those practicing the profession reach people who are excluded or at risk of social exclusion (street children, homeless people, beggars, prostitutes, committing criminal offenses). Their place of work is the street, basements, shopping malls, but also the Internet, where modern man spends more and more time frequently searching for answers to difficult questions and waiting for necessary support. In this article, I present the most important assumption of streetworking and opinions of the students of social work, as well as street workers on this form of work and its place in the social assistance system.

Keywords: streetworking, social assistance, social work, people excluded

Streszczenie

Streetworking to profesjonalnie świadczona pomoc osobom, które pozostają poza systemem pomocy społecznej. Osoby wykonujące tę pracę docierają do osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (dzieci ulicy, osoby bezdomne, żebrzące, prostytuujące się, popełniające czyny karalne). Miejscem ich pracy jest ulica, piwnice, galerie handlowe, ale też Internet, w którym współczesny człowiek spędza coraz więcej czasu, szukając niejednokrotnie odpowiedzi na trudne pytania i oczekując potrzebnego wsparcia. W artykule przedstawiam najważniejsze założenia streetworkingu oraz opinie studentów pracy socjalnej, jak i samych streetworkerów na temat tej formy pracy i jej miejsca w systemie pomocy społecznej.

Słowa kluczowe: streetworking, pomoc społeczna, praca socjalna, osoby wykluczone

WPROWADZENIE

Pomoc społeczna w Polsce „wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach od-

¹Dr Katarzyna Wasilewska-Ostrowska, adiunkt w Katedrze Pracy Socjalnej na Wydziale Nauk Pedagogicznych, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zainteresowania naukowe: pedagogika społeczna, pedagogika młodzieży, pomoc społeczna, praca socjalna. E-mail: katwas@umk.pl.

powiadających godności człowieka” (Ustawa o pomocy społecznej 2004, Art. 3.1). Jednym z jej zadań jest praca socjalna, która łączy wiedzę różnych nauk, umiejętności i wartości (Dubois i Miley 1996, 19). Zdaniem Heleny Radlińskiej, praca społeczna polega na „wydobywaniu i pomnażaniu sił ludzkich, na ich usprawnianiu i organizacji wspólnego działania dla dobra ludzi” (Radlińska 1961, 355). Aleksander Kamiński twierdził z kolei, iż: „poczynania socjalne mają zarówno uzupełniać potrzeby bytowe ludzi (w szczególności o obniżonych możliwościach samodzielnego dawania sobie rady w trudnościach życiowych), jak i wzmacniać szanse rozwojowe szerszych rzesz, którym udostępnia się odpowiednie urzędy i usługi, także z zakresu kultury” (Kamiński 1976, 68). Według Arkadiusza Żukiewicza celem pracy socjalnej jest poprawa sytuacji życiowej ludzi, którzy samodzielnie nie potrafią poradzić sobie z trudnościami, jakich doświadczają (Żukiewicz 2012, 218).

W Polsce pracę socjalną wykonują pracownicy socjalni. Do ich zadań należy także diagnozowanie potrzeb i problemów społecznych, udzielanie porad, zachęcanie klientów do aktywności samopomocowej, przygotowywanie programów pomocy społecznej, współpraca z innymi specjalistami oraz tworzenie nowych form pomocy i wsparcia dla klientów, ich rodzin i środowiska lokalnego (Ustawa o pomocy społecznej 2004, Art. 119.1.). Zwłaszcza to ostatnie zadanie wydaje się być dziś wyjątkowo ważne, gdyż metody i techniki pracy powinny być dostosowywane do zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Co więcej, jak twierdzą Barbara Kromolicka i Aneta Jarzębińska: „Dynamicznie zmieniająca się sytuacja społeczno-ekonomiczna i kulturowa wymaga nieustannego przekraczania własnych schematów myślenia i działania dwóch stron uczestniczących w procesie działania w pracy socjalnej, tj. zarówno profesjonalistów – pracowników socjalnych na co dzień realizujących zadania pracy socjalnej – jak i tych, którzy są jej beneficjentami” (Kromolicka i Jarzębińska 2017, 7). Dlatego w pomocy społecznej poszukuje się coraz częściej alternatywnych do tradycyjnie stosowanych – form pracy z klientem i jego rodziną (np. coaching, mentoring, dialog motywujący, terapia skoncentrowana na rozwiązaniach, praca socjalna według terapii poszukiwania bezpieczeństwa, mediacje, krótkie interwencje). Zaczyna też wzrastać znaczenie metod typu outreach. Jednym z przykładów takich metod jest streetworking, któremu poświęciłam niniejszy tekst. Przedstawię w nim najważniejsze założenia tej formy pracy, a także zaprezentuję wyniki badań dotyczące opinii studentów i streetworkerów na temat jego znaczenia w systemie pomocy społecznej.

1. STREETWORKING – INNOWACYJNA FORMA PRACY W SYSTEMIE POMOCY SPOŁECZNEJ

Streetworking to forma pracy, która została zapoczątkowana w latach 20. XX wieku w Stanach Zjednoczonych, później prowadzona w Europie. W Polsce jej prekursorami byli m.in.: Maria Karłowska, Janusz Korczak, Kazimierz Lisiecki. Tłumacząc dosłownie, jest to „praca na ulicy”. Ta innowacyjna forma wsparcia

udzielana jest klientom, którzy z różnych powodów nie korzystają z pomocy instytucji. Głównym jej założeniem jest wyprowadzenie osoby lub grupy z sytuacji kryzysowej i włączenie ich do społeczeństwa. Jest to „długofalowe działanie socjo-edukacyjne, które wynika z potrzeb, wymagań i dążeń ludzi, do których jest kierowane, a jego celem jest wzmocnienie ich zdolności do przyjęcia na siebie odpowiedzialności i tworzenia własnego scenariusza swojego życia” (*Międzynarodowy przewodnik metodologiczny*, 22).

Istotą streetworkingu jest relacja wymagająca „zaufania ze strony ludzi, z myślą o których jest budowana, oraz szacunku dla ich integralności i procesu samookreślenia” (*Międzynarodowy przewodnik metodologiczny*, 22). Streetworkerzy działają po to, aby „ulice, na których oni «pracują», przemieniały się w drogi wiodące ku innej przyszłości ludzi i społeczeństwa” (Petrella, 7). Ich podstawowym zadaniem jest aktywne poszukiwanie relacji z drugim człowiekiem tam, gdzie on najczęściej przebywa (Dec 2012, 129). Pełnią przy tym wiele ról, są rzecznikami osób, którym pomagają, pośrednikami między klientami a instytucjami, animatorami działań w środowisku lokalnym, towarzyszami klienta, terapeutami, doradcami. Specjaliści ci motywują klientów do zastanowienia się nad celami życiowymi, pomagają rozwijać zainteresowania, podnoszą samoocenę klientów i wzmacniają wiarę we własne siły. By sprostać tym oczekiwaniom, muszą aktywnie słuchać podopiecznych, rozpoznawać ich potencjał, rozbudzać motywację i chęć do zmiany (Białożył 2014, 221). Dzięki ich pracy rodzi się więź między stronami oparta na zaufaniu, co sprawia, że klient odzyskuje poczucie bezpieczeństwa i nadzieję na zmianę dotychczasowego życia (*Międzynarodowy przewodnik metodologiczny*, 21).

Kluczowa pozostaje kwestia właściwego przygotowania merytorycznego i metodycznego tych specjalistów (znajomość grupy docelowej, ich problemów, specyfiki środowiska oraz możliwości pomocy) (*Przewodnik streetworkera* 2010, 20-21). Dodatkowo muszą wykazać się odpowiednimi predyspozycjami osobowościowymi i umiejętnościami. Cierpliwość, wytrwałość, takt, dojrzałość, umiejętność komunikacji, asertywność to tylko niektóre z warunków, jakie należy spełnić w tej pracy. Ważnym narzędziem pracy streetworkerów jest też umiejętność słuchania, współpracy i szacunku do drugiego człowieka (Petrella, 7).

Istotne jest, by streetworker w swojej pracy pamiętał o pewnych zasadach:

- powinien pracować zgodnie z zasadami etyki i respektować prawo,
- w diagnozie musi uwzględniać stan zdrowia klienta i określać poziom jego motywacji, gotowości do zmiany,
- nie powinien rozmawiać z klientami, którzy są pod wpływem alkoholu lub innych środków psychoaktywnych (chyba, że potrzebują pomocy medycznej, wówczas podejmowana jest interwencja),
- nie może wchodzić w dyskusje z klientami lub grupami, powinien unikać konfliktów i sporów,
- w rozmowie z klientem nie powinien narzekać na ustrój, politykę, system pomocy społecznej,

- musi unikać przekazywania klientom prywatnego numeru telefonu,
- podczas pierwszego spotkania streetworker powinien przede wszystkim zapytać o chęć klienta i jego zgodę na rozmowę, przedstawić się, poinformować o celu rozmowy, poznać klienta (nie pytać tylko o jego problemy, ale też zainteresowania, mocne strony, marzenia) (*Podręcznik streetworkera bezdomności* 2012, 276-278, 280).

Osoba, z którą się pracuje, musi wyrazić na to zgodę i aktywnie uczestniczyć w procesie zmiany. Jeśli jednak klient odmówi, to streetworker nie powinien się poddawać, tylko dalej motywować go do pracy nad sobą (Białożył 2014, 219). Warto też podkreślić, że streetworkerzy nie mogą wykazywać w swoim postępowaniu zbyt dużego pośpiechu, muszą działać rozważnie i cierpliwie: „Nawet jeśli sytuacja danej jednostki jest dramatyczna i nagła, działania muszą być podjęte z rozwagą i zakładać aktywny udział oraz zgodę odbiorcy na tę formę pomocy, w myśl zasady «nic o nas, bez nas»” (Dec 2012, 136).

W Polsce streetworking prowadzony jest od wielu lat. Nadal jednak, w mojej ocenie, nie jest to praca doceniana. Świadczy o tym chociażby fakt, iż streetworking nie widnieje w wykazie zawodów, a zatem brakuje odpowiednich regulacji prawnych, formalnych, organizacyjnych czy finansowych. Jednocześnie należy pamiętać, że jest to praca trudna, wiążąca się z wieloma zagrożeniami, wymagająca odpowiedzialności i dużej motywacji. Opinia ta znajduje swe odzwierciedlenie w badaniach Katarzyny Tarki-Rymarz, które przeprowadziła wśród wolontariuszy wykonujących streetworking w Warszawie i Lublinie. Wyniki pokazały, że najważniejszymi celami życiowymi dla respondentów była chęć pomocy innym, zaspokajanie ich ponadpodmiotowych potrzeb, poczucie odpowiedzialności za drugiego człowieka. Najmniej podkreślano cele osobiste, religijne i hedonistyczne. Motywem ich działań była potrzeba wsparcia potrzebujących, szacunek do wolontariuszy, możliwość poszerzenia wiedzy z obszaru pracy socjalnej, chęć poznania nowych osób. Co ciekawe, najrzadziej wskazywano na wzbogacenie swojego życiorysu czy podniesienie samooceny. Interesująca zdaje się też odpowiedź na pytanie o pozostanie w przyszłości streetworkerem: wszyscy respondenci stwierdzili, że raczej nie lub zdecydowanie nie wybraliby już tej pracy. Wynikać to może z faktu, iż większość badanych wolontariuszy zauważyła, że realna praca na ulicy jest trudniejsza od wyobrażeń na jej temat (Tarka-Rymarz 2016, 93-101).

Widać zatem, że streetworking obciążony jest wieloma trudnościami, a osoby go wykonujące powinny być odpowiednio do niego przygotowane, posiadać określoną wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. W dalszej części przedstawię wyniki badań własnych na temat współczesnego obrazu pracy na ulicy.

2. WSPÓŁCZESNY STREETWORKING W ŚWIELE BADAŃ WŁASNYCH

W 2017 roku przeprowadziłam badanie opinii studentów pracy socjalnej na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu na

temat streetworkingu². Objęłam nimi 100 respondentów w wieku 20-23 lata. Zastosowałam metodę sondażu diagnostycznego i technikę ankiety. Podobne pytania zadałam też rok wcześniej streetworkerom grupy „Dream Street” działającej w Toruniu (na dzień badania grupa liczyła sześć osób). Dobór próby w pierwszym i drugim przypadku był celowy. Pytania badawcze, które postawiłam, brzmiały następująco:

- jak zdefiniować współczesny streetworking?
- jakie zadania pełni współczesny streetworker?
- z kim i gdzie pracuje streetworker?
- jakie streetworker powinien mieć przygotowanie do swojej pracy?
- jakie są zalety i wady tej formy pracy?
- czy streetworking wpisuje się w zakres pracy socjalnej?

Pierwsze pytanie dotyczyło rozumienia pojęcia streetworkingu. Streetworkerzy najczęściej podawali, iż jest to rodzaj pracy wykonywanej w środowisku życia, przebywania klienta, spotkanie poza instytucjami pozwalające zyskać realniejszy ogląd sytuacji klienta, praca na ulicy, wychodzenie do człowieka, pomoc, rozmowa, animacja, bycie blisko ludzi, którzy przebywają z różnych powodów na ulicach miast. Dla studentów z kolei jest to praca z ludźmi ulicy polegająca na obserwacji tego, co dzieje się w różnych częściach miasta, prowadzenie rozmów z osobami przebywającymi na ulicy, poznawanie życia społecznego osób wykluczonych, organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży. Streetworking rozumiany jest więc zarówno przez adeptów pracy socjalnej, jak i samych streetworkerów jako praca z klientem, poza instytucją, której celem jest towarzyszenie i pomaganie człowiekowi w przezwyciężaniu jego trudnej sytuacji życiowej.

W dalszej części respondenci zostali zapytani o to, z kim najczęściej pracują streetworkerzy. Studenci wymienili: osoby bezdomne (89%), dzieci ulicy (82%), osoby żebrzące (66%), osoby prostytuujące się (54%), osoby uzależnione (51%). Streetworkerzy natomiast wskazali, że najczęściej pracują z dziećmi ulicy, osobami bezdomnymi, uzależnionymi i współuzależnionymi.

Ciekawie przedstawiają się wnioski z następnego pytania, które dotyczyło miejsc, w jakich pracuje streetworker. Badani studenci wskazali na: ulicę (96%), klatki schodowe (87%), piwnice (84%), dworce (81%), opuszczone budynki (76%), centra handlowe (43%) i, co interesujące, aż 58% badanych wskazało na Internet, a 47% na dyskoteki, puby. Streetworkerzy podali zaś, że ich faktycznym środowiskiem pracy jest ulica, rzadziej inne miejsca: klatki schodowe, piwnice, opuszczone budynki, centra handlowe, puby, dworce (Internetu nie podała żadna osoba). Z tego wynika, że studenci mają wiedzę o nowych rodzajach streetworkingu, takich jak networking czy partyworking³, jednak w praktyce rzadko są one jeszcze wykorzystywane przez streetworkerów.

²Badania pilotażowe przeprowadziłam w 2015 roku, a wyniki przedstawiłam na XXV Zjeździe Polskiego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej połączonym z seminarium naukowym pt. *Praca socjalna: kształcenie, profesja, dyscyplina naukowa*, który odbył się na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, 21-23.10.2015 r.

³ Więcej na temat partyworkingu i networkingu piszę w innych publikacjach (Wasilewska-Ostrowska 2014a; 2014b).

Kolejne pytanie dotyczyło zadań streetworkera. Tu najczęściej studenci podkreślali rolę interwencyjną (78%), informacyjną (62%), terapeutyczną (61%), aktywizacyjną (59%), profilaktyczną (58%), integracyjną (53%), konsultacyjną (44%). Streetworkerzy zaznaczyli zaś, że najczęściej w swojej codziennej pracy wykonują zadania informacyjne, interwencyjne i konsultacyjne, niektórzy wskazali też na działania profilaktyczne, integracyjne i terapeutyczne. Wynik ten pokazuje, w jak wiele ról może być uwikłany streetworker, a jednocześnie, jak wiele oczekuje się od osób pełniących tę pracę. Wymaga to czasu i dużego zaangażowania streetworkerów, bo – jak twierdzi Katarzyna Białożył – „Animacja, pobudzanie oraz motywowanie klientów przyzwyczajonych i niejako pogodzonych ze swoją sytuacją, w której przyszło im żyć, jest dla streetworkera wyzwaniem, które może przeobrazić się w długotrwały proces. Środowiska pracy streetworkerów są bardzo nieufne i zamknięte na osoby z zewnątrz, aby w nie «wejść» potrzeba czasu, który pozwoli na zdobycie zaufania potencjalnych adresatów streetworkingu” (Białożył 2014, 220).

Następnie pytanie związane było z wykształceniem streetworkera. Zdaniem studentów osoba wykonująca tę pracę powinna być odpowiednio przygotowana, posiadać wykształcenie wyższe i dodatkowo ukończone specjalistyczne szkolenia. Wyniki zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Wykształcenie streetworkera (wyniki nie sumują się do 100%, gdyż można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź).

Wykształcenie	Odpowiedzi (%)
wyższe w zakresie pedagogiki, socjologii, psychologii, nauki o rodzinie, pracy socjalnej	82%
wyższe, ukończony inny kierunek niż powyżej i ukończone szkolenie z zakresu streetworkingu	81%
wyższe, ukończony inny kierunek niż powyżej, bez ukończonego szkolenia z zakresu streetworkingu	2%
średnie i ukończone szkolnie z zakresu streetworkingu	5%
średnie, bez ukończonego szkolenia z zakresu streetworkingu	0%
dowolne, ale ukończone szkolenie z zakresu streetworkingu	0%
dowolne, bez ukończonego szkolenia z zakresu streetworkingu	0%
inne	0%

Źródło: badanie własne.

Praktyka pokazuje jednak, że przygotowanie zawodowe osób pracujących na ulicy może być różne. Badani streetworkerzy posiadali bowiem wykształcenie wyższe (trzy osoby), średnie (dwie osoby) i zawodowe (jedna osoba). Wszyscy natomiast ukończyli szkolenie z zakresu streetworkingu.

W dalszej części studenci i streetworkerzy mieli wskazać zalety streetworkingu. Ich odpowiedzi przedstawiają się następująco:

– umożliwia bezpośredni kontakt z człowiekiem potrzebującym pomocy (studenci: 94%, streetworkerzy: 4 osoby),

- stanowi połączenie między instytucją a klientem (studenci: 82%; streetworkerzy: 4 osoby),
- nie stygmatyzuje klienta (studenci: 72%; streetworkerzy: 3 osoby),
- jest to forma innowacyjna i dostosowana do potrzeb klienta (studenci: 61%; streetworkerzy: 1 osoba),
- wypełnia ważne miejsce w systemie pomocy społecznej (studenci: 49%, streetworkerzy: 3 osoby).

Studenci podali też, że streetworking pozwala na szybką interwencję (65%), zaś jeden streetworker wskazał, że dzięki tej formie pracy można nawiązywać nowe przyjaźnie. Mimo zalet, zdaniem badanych, praca ta wiąże się z wieloma zagrożeniami. Studenci najczęściej podkreślali: agresję słowną lub fizyczną ze strony klientów (93%), brak zrozumienia dla wykonywanej pracy (81%), brak uregulowań prawnych tej pracy (79%), brak współpracy z innymi instytucjami (62%), brak superwizji, szkoleń (32%), frustrację z powodu niedostrzegania efektów swej pracy (30%), odczuwanie nieprzyjemnych emocji (28%), ryzyko wypalenia zawodowego (19%). Streetworkerzy podali zaś, że słabymi stronami i zagrożeniami ich pracy są najczęściej: brak uregulowań prawnych i finansowych, przemoc ze strony klientów, brak zrozumienia dla wykonywanej pracy, brak współpracy z innymi instytucjami, doświadczanie negatywnych uczuć, poczucie bezsilności, bezradności, chęć rezygnacji z pracy. Odpowiedzi te pokazują zatem, jak ważne jest, by streetworkerzy mieli wsparcie ze strony mentora, dostęp do superwizji czy szkoleń.

Na koniec respondenci zostali zapytani o to, czy według nich streetworking wpisuje się w zakres pracy socjalnej. Wszyscy streetworkerzy odpowiedzieli, że tak, jeśli zaś chodzi o studentów, to pozytywnej odpowiedzi udzieliło 87% z nich. Wnioskować można z tego, że badani dostrzegają, iż w dzisiejszych czasach streetworking może być jedną z form pracy pracowników socjalnych w pomocy społecznej. Wyniki badań potwierdzają słowa Tadeusza Kamińskiego, który streetworking traktuje jako „obszar alternatywny wobec instytucjonalnego kontekstu pomocy”, w której pracownicy socjalni mogliby realizować swoje zadania wobec osób wykluczonych, pozostających poza systemem pomocy społecznej (Kamiński 2017, 115). Z kolei Beata Szluz dostrzega, że wprowadzenie streetworkingu do pracy socjalnej umożliwi „zwiększenie efektywności realizowanych działań pomocowych” (Szluz 2014, 100).

W badaniu postawiłam jeszcze jedno pytanie streetworkerom. Dotyczyło ono ich oczekiwań wobec wykonywanej pracy. Badani podkreślili, iż chcieliby nauczyć się umiejętności dostosowania do klienta i większej elastyczności, mieć możliwość długotrwałego kontaktu z klientem i zbudowania z nim więzi opartej na zaufaniu. Po raz kolejny pojawiła się też odpowiedź dotycząca wprowadzenia regulacji prawnych dotyczących tego zawodu.

Interesująca zdaje się być także odpowiedź na dodatkowe pytanie skierowane do studentów: czy mogliby w przyszłości wykonywać pracę streetworkera? Tylko 19% złożyło taką deklarację, większość uznała, że w momencie badania nie potrafi złożyć takiej deklaracji (64%).

Z badania wynika więc, że streetworking definiowany jest – zarówno przez studentów pracy socjalnej, jak i streetworkerów – jako praca z osobami wykluczonymi społecznie w miejscu ich przebywania. Jest to praca potrzebna, posiadająca wiele zalet, która może być wykorzystywana przez pracowników socjalnych i która wypełnia ważne miejsce w systemie pomocy społecznej. Jest jednak obciążona wieloma problemami, wynikającymi m.in. z braku regulacji prawnych, zbyt małej ilości szkoleń, niedoceniań tej formy pracy. Na podobne wnioski wskazuje Anna Szluz, która twierdzi, że źródłem trudności związanych z pełnieniem zawodu streetworkera jest fakt, iż „ustawodawca nie wprowadził do polskiego porządku definicji legalnej streetworkera, ani nie uregulował kwestii konieczności posiadania kwalifikacji zawodowych wobec osoby podejmującej działania w tym zakresie, trudno precyzować, jakie kompetencje zawodowe powinna posiadać taka osoba” (Szluz 2017, 144).

W tym kontekście Beata Szluz zauważa, że należy sformalizować zawód streetworkera w Polsce, a także zadbać o: „zatrudnianie pracowników w ramach umowy o pracę, zapewnienie odpowiednich szkoleń, wyposażenie w narzędzia pracy, tworzenie zespołów pracowników (bądź wolontariuszy), z myślą o zapewnieniu im bezpieczeństwa podczas wykonywania zadań, a także objęcie ich tzw. superwizją, która jest stosowana w kontekście działań pracowników socjalnych” (Szluz 2014, 110).

Z przeprowadzonego badania wyłania się jeszcze jeden ważny wniosek. Warto na studiach wyższych, zwłaszcza na kierunkach: praca socjalna, pedagogika, psychologia, nauki o rodzinie, socjologia wprowadzać treści związane z nowymi formami pracy (np. ze streetworkingiem). Podniesie to wiedzę studentów, ale też potencjalnie zwiększy ich chęć do wykorzystania zdobytych umiejętności w praktyce (wolontariacie) czy potem w pracy zawodowej.

Biorąc pod uwagę powyższe rekomendacje, możliwe jest, że w niedalekiej przyszłości streetworking stanie się profesjonalną formą pracy mającą swoje zastosowanie w obszarze szeroko pojętej pomocy. Ma to kluczowe znaczenie, zwłaszcza dla osób, które już teraz wykonują pracę streetworkerską w Polsce, gdyż dzięki temu ich prawa, obowiązki i uprawnienia zostaną we właściwy sposób uregulowane. Do tego czasu należy też zastanowić się nad mapą kompetencji dla tego zawodu, a także kwalifikacjami osób, które chciałyby pełnić tę, jakże trudną, pracę na rzecz pomocy drugiemu człowiekowi.

PODSUMOWANIE

W Polsce streetworking realizowany jest najczęściej przez ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe lub podmioty prywatne. Zaletą zatrudnienia streetworkerów w ośrodkach pomocy społecznej jest większa stabilność finansowa, zawodowa, ochrona prawna, możliwość szkoleń, stosowanie profesjonalnych narzędzi pracy, współpraca z pracownikami socjalnymi i podejmowanie zespołowych działań pomocowych wobec klientów i ich rodzin. Ponadto streetworking wspiera inne instytucje funkcjonujące w danym środowisku lokalnym i zachęca

klientów do skorzystania z oferty ośrodków pomocy społecznej. Istnieje jednak wiele trudności związanych z wykonywaniem tej pracy w OPS-ie. Przede wszystkim pojawia się niebezpieczeństwo łączenia streetworkingu z pracą socjalną (stosowanie tych samych metod, technik i narzędzi pracy), pracownicy socjalni mogą przejawiać niechęć do uruchamiania nowych form pracy, a wprowadzanie streetworkingu do ośrodków pomocy społecznej bez przekonania o jego skuteczności może powodować jego nieskuteczność. Poza tym, sformalizowany charakter ośrodka może z jednej strony spowodować nadmiar obowiązków streetworkerów, z drugiej zaś sprawić, że streetworker zacznie być traktowany przez klientów jak urzędnik (*Podręcznik streetworkera bezdomności* 2012, 258-259).

Pozytywną stroną zatrudniania streetworkerów przez organizacje pozarządowe i podmioty prywatne jest z kolei mniejsza biurokratyzacja, niepostrzeganie streetworkera jako osoby kontrolującej (pracownika instytucji), praca może być wykonywana bardziej „elastycznie”, w różnych godzinach i miejscach, łatwiej można dostosować się do potrzeb beneficjentów. Ponadto streetworkerzy mają większą niezależność w wyborze metod, form pracy i współpracy z innymi instytucjami. Negatywnym aspektem może być natomiast niestabilność zatrudnienia, brak spójności działań z innymi instytucjami pomocowymi, stosowanie różnych form wsparcia przy wykorzystaniu wielu metod, bez ich krytycznej oceny, brak szkoleń i superwizji, potencjalna niechęć do współpracy z ośrodkami pomocy społecznej, niezrozumienie idei streetworkingu, traktowanie streetworkingu jako sposobu na pozyskanie środków z projektów, rywalizacja organizacji pozarządowych kosztem ich współpracy, zbyt duża rotacja streetworkerów (*Podręcznik streetworkera bezdomności* 2012, 258-259).

Niezależnie od sposobu zatrudnienia streetworkerów, ich praca odgrywa istotne znaczenie w systemie pomocy społecznej. Zdaniem Macieja Dębskiego forma ta sprzeciwia się wykluczeniu społecznemu klientów, piętnuje stereotypy na temat osób wykluczonych, pokazuje społeczności, że można skutecznie udzielać pomocy osobom wykluczonym, podnosi poczucie bezpieczeństwa w środowisku, przełamuje mity na temat pomocy społecznej i pracowników socjalnych, jest „łącznikiem” między klientem i jego środowiskiem a instytucją pomocy, umożliwia dotarcie do klientów, którzy nie korzystają z instytucjonalnej pomocy oraz pozwala na diagnozę społeczności lokalnej, jej problemów i potrzeb (Dębski).

Według mnie największą zaletą streetworkingu jest otwarcie się na drugiego człowieka, doświadczającego kryzysu i często pozostawionego samemu sobie. Jest to sposób na przełamanie jego samotności, pokazanie, że z każdej trudnej sytuacji można wyjść, jeśli tylko się w to uwierzy i zacznie działać. Streetworkerzy towarzyszą człowiekowi, który ma wiele wątpliwości, niechęci i obaw, motywują go i wspierają. Akceptują każdą osobę taką jaką jest, pomagają wytyczać nowe cele życiowe i je osiągać. Tym samym włączają ludzi wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem do społeczeństwa. Warto więc rozważyć, czy streetworking nie powinien być jedną z form pracy w systemie pomocy społecznej, pozwalającą na

skoordynowanie działań pomocowych w środowisku lokalnym i dotarcie do klientów niekorzystających z pomocy pracowników socjalnych, a tego wymagających.

BIBLIOGRAFIA:

- Białożył, Katarzyna. 2014. Streetworking jako metoda działania pracownika socjalnego. *Roczniki Teologiczne*, 59, 1, 217-225.
- Dec, Joanna. 2012. Poradnictwo dla osób z grup marginalizowanych – streetworking. *Studia Poradownicze*, 1, 129-141.
- Dębski, Maciej. *Streetworking jako przejaw prospołeczności. E-przewodnik streetworkingu*. Dostęp: 28.09.2017. <http://www.ab.org.pl/e-przewodnik/index.html>.
- Dubois, Brenda i Karla K. Miley. 1996. *Praca socjalna 1*, tłum. K. Czekaj. Warszawa: Wydawnictwo Interart.
- Kamiński, Aleksander. 1976. *Podstawowe pojęcia pedagogiki społecznej w pracy socjalnej*. Warszawa: Instytut Wydawniczy CRZZ.
- Kamiński, Tadeusz. 2017. Poza instytucją pomocy społecznej – uzupełniające i alternatywne obszary realizacji pracy socjalnej w Polsce. W: *O (wyzwaniach) współczesnej pracy socjalnej. Nowe problemy – zmiana – transgresja*, red. Barbara Kromolicka i Aneta Jarzębińska, 103-121. Szczecin: Wydawnictwo Volumina.pl Daniel Krzanowski.
- Kromolicka, Barbara i Aneta Jarzębińska. 2017. Wstęp. W: *O (wyzwaniach) współczesnej pracy socjalnej. Nowe problemy – zmiana – transgresja*, red. Barbara Kromolicka i Aneta Jarzębińska, 7-19. Szczecin: Wydawnictwo Volumina.pl Daniel Krzanowski.
- Międzynarodowy przewodnik metodologiczny po streetworkingu na świecie*. Dostęp: 7.10.2017. http://www.praktycy.org/osos/osos_przewodnik_metodologiczny.pdf.
- Petrella, Riccardo. Miasta dla wszystkich obywateli. Rzecz o ogrodnikach tworzących nową przyszłość dla ludzkości. W: *Międzynarodowy przewodnik metodologiczny po streetworkingu na świecie*. Dostęp: 7.10.2017. http://www.praktycy.org/osos/osos_przewodnik_metodologiczny.pdf.
- Podręcznik streetworkera bezdomności*, red. Maciej Dębski i Anna Michalska. 2012. Gdańsk: Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności.
- Przewodnik streetworkera*, oprac. Anna Bałchan i Magdalena Lasota. 2010. Katowice-Opole: Stowarzyszenie PoMOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej.
- Radlińska, Helena. 1961. *Pedagogika społeczna*. Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Szluz, Anna. 2017. Formy zatrudniania streetworkerów. *Roczniki Teologiczne*, 64, 1, 143-153.
- Szluz, Beata. 2014. Streetworking jako nowa forma interwencji i pracy z osobami wykluczonymi społecznie. *Seminare. Poszukiwania naukowe*, 35, 2, 101-111.
- Tarka-Rymarz, Katarzyna. 2016. Motywy wyboru pracy wolontariusza streetworkingu. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J, Paedagogia-Psychologia*, 29, 1, 89-103.

- Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 (Dz.U. 2004 nr 64 poz. 593).
- Wasilewska-Ostrowska, Katarzyna. 2014a. Networking jako przykład socjalnej profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży. W: *Wielowymiarowość bezpieczeństwa środowiska wychowawczego*, red. Tomasz Biernat i Janusz Gierszewski, 99-107. Chojnice: Certus s.c.
- Wasilewska-Ostrowska, Katarzyna. 2014b. Partyworking jako przykład pracy socjalnej opartej na strategii profilaktycznej. W: *Praca socjalna z osobą uzależnioną i jej rodziną. Wybrane problemy*, red. Katarzyna Wasilewska-Ostrowska, 310-320. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Żukiewicz, Arkadiusz. 2012. Praca socjalna w ośrodku pomocy społecznej – na przykładzie MOPS Kraków. W: *Praca socjalna w służbie ludziom*, red. Arkadiusz Żukiewicz, 201-234. Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.